

GURAZOAKIN ZU NOLA.

ZURE UMÉAK ZUREKIN ALA.

(TRADICION SEÑALADA CON MENCIÓN HONORÍFICA EN LOS JUEGOS
FLORALES DE SAN SEBASTIAN.)

Milla zortzireun ogeita amaikagarren urteko Iraillaren emezortzi-
garren eguna, neretzat egun gogoangarri eta nere bizian aztuko etza-
dana. Artean gaztecho nitzala, egun onetan nere aita-zana eta ni San
Adrian-go niendiaren Araba-aldeko egatsean dagoen erri chiki bateko
Apaiz jaunaren echean geunden: egun hura eta gaua an igarotzeko
apaiz ark egin zizkigun al guziakgatik, arratsalde artan Gipuzkoako
beste erri batera etorri bear genduela, nere aita setaz leyatu, eta arra-
tsalde-berandua zalarik apaiza eta bere echea utzi, eta bideari eman
gintzaizkan. Eguraldia zalanakoa zegoen, zerua oso goibeldua, eta
ekaitza aldean zala aditzera ematen zuen erakoa; baña egin bear gen-
duen bidea igaro arte ateri egingo zuelakoan, guretzat ordu gaiztoan
irten giñan eta oraindik bideerdia igaro baño len, eta baso andi, illun
eta beldurgarri batean sartu giñan bezela, turmoi, chimista, aize, euri
eta galgarri guziak gañean ginduen. Linboan baño illunago zegoen:
begiaz argirik ezgenekusan, chimistak zetozenean bakarrik ayen ar-
giantzak zerbait zuzen-bide ematen zigun; baña gure bidea zuzen era-
mateko, au ezer guchi zan. Ura garrondotik sartu eta erpotik irteten
zitzagun: aita-semeok eziñ alkar ikusi genduen, eta norunz jo eziñ
asmatuz, geratu giñan. Errukarria zan gure egoera tristea. Ala ere,
tripaz biotza egiñaz, geldika bederik, mendian gora ginjoazen, eta
noizbait bearta, nolabait erpinera igo giñanean, azpiko aldean, baña

urrutira, argi bat ikusi genduen. Argi ark salbatu ginduen, bada huragabe gau artan gureak egin zuen. Argia zegoen lekuronz albait gere pausóak zuzentzen ginduen, baña hura ere askotan begietatik galtzen zitzagun. Aditu genduen gañera ustez argia zegoen lekutik zetorren urrutiko ots motel, beti berdiñ ziardun bat; mendiaren oñean zegoen olako gabiaren otsa zan, nola ta ikusten genduen argia: batak eta besteak gure salbazioko portua iristeko onik asko egin ziguten.

Jainkoak ala naita, ola artara eldu, eta ateak jo, eta olagizon prestuak egoera urrikalkizun artan ikusi ginduenean, chit ondo artu ginduzten. Bereala olako suaren ondoan biok ipiñi, beren arrópak ekarri, soñean ginduen bustiak erantzi eta beren legórrak jantzi ziz kiguten: ala nai erara ipiñi ondoan, erretillu andi bat bete babasopa (eta ederra alafede), eta ogia eta ardoa ekarri, eta ederki eta chit nai erara gozatu ginduzten. An ederki zuzpertu, eta areistiko neke-pena eta estura larriak aztu, eta biziho ondo geunden.

II.

Gau-erdiko amabiak ziran: olagizónak beren beargintzari zerrai-kioten; gabiaren kolpe-ots, eta uraren eta aspoen zalapartak burua austen bazuten ere, olara batutzen ziran auzoetako emakume ardazleen ipui eta kontu atsegiñak errez denbora igaro erazitzen ziguten.

Aize bolada izugarri batek supitoan olako ateak jo, eta zalaparta guzizgoa atereaz, ziran aña zabal utzi zituen. Guziok mutu, eta izulaborria sartuta geratu giñan.

¡Ay ene! ¡ene Jaungoikoa! lantegi artan alde guzietatik aditzen ziran ojuak izan ziran.—*¡Amabiak dira! José Chikiren anima da...*!

Au asko eta geyegi zan neretzat, Jose-Chiki hura nor edo zeñ zan jakin-naya nigan esnatzeko. Ardazle guziak ziñatu, eta jayerarik andienaz, *Aita gurea* errezatu zuten. Ondoren guziak oso isildu ziran; baña laster nik isilltasun hura autsi nuen, ordurako gogoak ematen zidan hura, zer zan ager zegidala, ardazleetako zarrenai erregutuaz.

José-Chikiren anima, jauna, eranzun zidan.

—Eta ¿nor edo zeñ zan José-Chiki ori?

—Seme gaizto bigurri bat.

—Egingo didazu mesede bere kondaira kontatzeaz?

—Bai, jauna.

Eta an arkitzen ziranak, kontu hura sekulan aditu ezpazukeen bezela, oster aaditzeko prest, eta guri zer mella eragiten ote zigun ikusteko begira jarri zitzaizkigun.

III.

«Orañ dala zenbait urte, emendik urruti eztagoen toki. batear zan José Mari-ren echea, inguru oyetako echaldeen onena.

»José Mari gizon on eta prestua zan; baña ardoari ederretsi; eta onek azpian artzen utzi zan; eta berekin echeko guzien ondamendi eta galera ardoak erakarri zion.

»José Marik seme bat izan zuen, eta oni ere José zeritzan; eta bere aitagandik berezkatzeko, José-Chiki deitzen zioten.

»José-Chiki, aita ez bezela, gaisto bigurria zan.

»Jai egun batez kaleko pestara bere aitarekin jechi, eta aita-semeak tabernatik, beranduasko irten, eta illunduta biak beren baserrira zetozela, seméak aita bide gaistoa zala bide, aurrera joan ezin zalarik; burla eta farra egiñaz bidean utzi zuen, bera echera joanaz.

»Bigaramon goizean José Mari gaisoa arkaitz batean beera amildua, eta an guzia purrukatua eta billoztua topatu zuten.

IV

»José Chikik bere aitaren ondasun guziak bezela, mama gosoagana nako zale eta jayera ere beretu zituen.

»Bere aita ill baño len ezkondu zuten, eta bere senarraren bekatu beltzaren berri orduraño sekulan jakin etzuen emazte on bat zuen, eta onek José-Chikiri lau seme eman ziozkan.

»José Chiki ere sarri orditzen asi zan, eta bere echaldea egunetik egunera galduagoaz zijoa, eta bere emazte gajoa gaizki tratatzen zuen, zeren oitura galgarri itsusi arekin onez-onean arpegian ematen zion, hura kendu naye, eta seméak ere, beren aziera ona alde bat utzita, chit gaizki tratazen zituen.

»Senarrak ematen ziozkan aldi gaiztoen, eta puntutik puntura echea galtzen ikusteak enlaten zion damu miñaren indarrez emaztea, oso estutu eta laster ill zan, eta urrena seme bat, bereala bestea eta geroenean irugarrena, eta bakarrik aurreneko edo nagusiena, ordurako mutill eldua, geratu zitzaion.

V.

«Aita-semeak alkarrekin biziaz zijoazen.

»Semea goibel eta triste, zeren ekarrai oneko eta biotz prestukoa zan: aita berriz geroago eta ardora emanago.

»Neguko egun batez aita-semeak kaleko merkatu edo azokera je-chi ziran.

»Semeak egiñ al guziak gatik eziñ aita tabernatik mugonez atera al izanzuen, illuntzera zijoan, eta baserrira joan arte semea estu zan, zeren elur asko erori eta perill andiko bideak zeuden.

»Gauak bidean arrapatu zituen, eta oraindik ibilkizun andia zedukaten, eta seméak aita katazka eta nekerik askorekin zeraman; baña bere egiñal guziaz ere ezin aurrera eraman zezakean leku gaizto batera eldu ziranean, aita arkaitz-zulo batean sartu, eta au eramateko lagun-eske baserrira joan zan. José Chiki etzegoen toki hura perill zeñ andikoa zan ez ezagutzeroño orditua, eta ala semeak beragandik asko urrutiratu baño len aditu zuen, nola deadar egin zuen, esanaz: *Ay.... emen, emenche bertan nik nere aita utzi nuen!*

»Jaungoikoaren esku zuzen edo justizia betetzen zan: bere aitarentzat añ gaiztoa izan zan José Chikiri laguntzeko, semeak zeduzkan eresi eta deseo on guzien damuz ere.

»Semea baserrira eldu zanean, echea alde guzietatik su eta gar zegoen.

»Béyak zaitzeko zedukaten mutillak, bere burua bakar, eta nagusigabe ikusi zuenean, errechin piztua sapayaren ondoan utzi, eta eche-tik iges egiñ, eta echea sutu zan.

»Seme tristea auzoetako lagunakin bere aitaren billan joan zan, baña alperrik: andik egun batzuetara, elúrrak urtu ziranean José-Chiki zanaren zenbait arropa zati odolez bustiak erreka zuloan topatu ziran. José-Chiki otsoak irentsi zuten, eta bere anima lurrik emangabe or-emen zeuden bere ezurren inguruan dabill.

VI.

Seme gajoa ezeren pozgabe, eche, echeko tresna, abelgorri.... eta munduko ezergabe, bakarrik ikusi zanean, Jaungoikoaren gobernu zuzena ezagutu eta adonatu, eta bere bazterra utzi, eta itsaso zabal

oriek igaroaz Ameriketara joan zan, eta geroztik aren berri eta arras-torik ezta.

Gertaera oyez geroz, batez ere eguraldi char eta ekaiztsuetan, gaueko ordu onetan bertan mendi oetan negar eta ay tristeak gau oro aditzen dira; eta ezta besterik, ezpada José-Chiki zanaren anima dabil-lela or-emen, batekotik bestekora, seme batek bere gurasoari bigun-tasun eta begiramenturik andienaz lagundu-bearrean, tokirik gaizto eta perilltsuenean desanparatu eta egoera errukarri artan utzi, eta be-ráz farra eta burla egitea bezelako gaiztakeri izugarria egin zuen le-kuan eta bere inguruetan penatzen.

Orra zergatik José-Chikiren anima, penatzen dan: bear ziokean begiramentua bere aitari izan etziolako: bebill, bada ordu onean, arik eta beráz urrikalduta Jaungoikoak bere zori ona dexioneraño,

VII.

Goizeko ordubiak ziran.

Bazter ayetan oi bezela, loari zenbait ordu kendu, eta beren ma-tázak irutera olara batutzen ziran emakume chit langille ayek beren ardatz, linai eta eskuetako lanak bildu, eskumen bana lasto irazeki, eta beren echeetarako prestatu ziran, zerbait atsedean ondoan egun oroko beren lan eta beargintzai gogoz ekiteko.

Areisti artan aditu genduen gertakari probechugarria kontatu zi-gun ardazle zarren eta olatik aldean bizi zanak, gogo eta borondate guziaz bere echea eskeñi zigun, eta guk pozik artu giñion; eta ala olagizónai ezaguera onezko gere esker-erakutsiak egin-ondoan, ayek betiko beren lanean utzi, eta emakume aren echera joan, eta onek ipiñi zizkigun oi pobrecho, baña chukuñ eta garbietan egunerañoko ordu labúrrak lo gozoan naierara igaro, eta goizean gere bideari eman gintaizkan.

GREGORIO DE ARRUE.